

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Kieliryhmien kuuleminen

VN/6256/2019

Vastauksena kyselyynne Karjalan Kielet ry kunnioittaen esittää seuraavan:

3. Opetus

3.1 - Onko ja millä tavoin kieliryhmänne kielellisiin tarpeisiin vastattu opetuksen alalla?

Karjalan kielen opetus Suomessa on ”oman onnensa varassa”. Toisin sanoen **karjalan kielen opetuksesta ei ole minkäänlaista valtakunnallista suunnitelmaa, eikä sitä ole ohjatusti järjestetty, vaikka karjalan kieli on yksi Suomen kotoperäisistä kielistä.**

Itä-Suomen yliopiston edeltäjä Joensuun yliopisto esitti jo v. 2004 opetusministeriölle (OpM) teettämässään selvityksessä Karjalan kielen asema Suomessa: on perustettava Karjalan kielen neuvottelukunta (tai vastaava) suunnittelemaan ja koordinoimaan karjalan kielen elvytystä, jonka keskeisenä osana on luonnollisesti kielen opetus. **Tällaista elintä ei vielääkään ole perustettu.**

Karjalan kielen opetus yliopistossa alkoi 2009, kun em. Joensuun yliopistoon perustettiin karjalan kielen professuuri. Valitettavasti opetus sekä Joensuun että sittemmin Itä-Suomen yliopistossa on perustunut ja perustuu vanhentuneeseen käsitykseen karjalan kielestä: on yksi karjalan kieli ja siinä 3 päämurretta. Kuitenkin karjalan kielen kiistaton ja paras asiantuntija akateemikko *Pertti Virtaranta* totesi jo vuonna 1995 että **karjalan kieliä on 3: viena, livvi ja tverinkarjala**. Nykyään on kolme normitettua karjalan kieltä, jotka kielioppiensa¹ mukaan ovat **vienankarjala, livvinkarjala ja varsinaiskarjala**; Virtarannan mainitsema tverinkarjala on varsinaiskarjalan varieteetti.

---

¹ *Zaikov Pekka* 2013, **Vienankarjalan** kielioppi. *Pyöli Raija* 2014, **Livvinkarjalan** kielioppi. *Jeskanen Matti* 2019, Karjalan grammari 1 / **Varsinaiskarjalan** kielioppi 1.

Kaikilla kolmella karjalan kielellä on oma normitettu kirjakielensä, omat kielioppinsa ja sanakirjansa. Normitettu/standardisoitu kielimuoto ei ole murre. Kyse ei siis ole tieteellisistä mielipide-eroista: kolme normitettua karjalan kieltä on kiistaton fakta – aivan samoinhan Suomessa on kolme saamen kieltä. Itä-Suomen yliopisto opettaa 1900-luvun käsitystä yhdestä karjalan kielestä.

3.2. - Mitä keskeisiä edistysaskeleita ja/tai haasteita näette tämän osalta?

3.2.1

Yksi tärkeä edistysaskel on ilman muuta hallituksen kielipoliittinen ohjelma, jossa erityisesti huomioidaan muiden Suomessa puhuttujen kielten joukossa myös karjalan kieli.

Oikeusministeriön kieliain neuvottelukunta kiinnitti 22.10.2019 järjestetyn kieliain neuvottelupäivän keskustelujen perusteella huomiota seuraavaan:

”Tärkeää on myös laatia laatuun ensimmäinen kielipoliittinen ohjelma, jossa huomioidaan muut Suomessa puhutut kielet, erityisesti saamen kielet, romanikieli, karjalan kieli [oikeammin: karjalan kielet] ja viittomakielet. **Eri ryhmien edustajilla tulee olla mahdollisuus osallistua kielipoliittisen ohjelman valmisteluun.**”

Valitettavasti tuota **osallistumismahdollisuutta ei karjalankielisten edustajille ole kuitenkaan suotu.** Karjalan kielen edustus on oikeusministeriöstä (Corinna Tammenmaa 4.3.2021) annettu Itä-Suomen yliopistolle, joka edustaa karjalan kielen opetusta mutta ei **karjalankielisiä.**

3.2.2

Haasteena on edelleenkin kokonaisvaltainen karjalan kielen elvytysohjelma. Sen aikaan saamiseksi pitäisi viimeinkin asettaa Joensuun yliopiston em. selvityksessään esittämä **karjalan kielen neuvottelukunta.** Siihen tulisi nimetä valtiovallan, kielitieteen, rajakarjalaisten ja vienalaisten kieliyhteisöjen, ml. Karjalan Kielet ry, sekä Karjalan Liiton edustajat.

Neuvottelukunnan tehtävänä olisi yliopiston esityksen mukaisesti saada aikaan toimenpideohjelma karjalan kielten elvyttämiseksi sekä niiden aseman parantamiseksi ja vahvistamiseksi Suomessa sekä koordinoita tuon ohjelman toteuttamista.

Neuvottelukunnalle ja ohjelman toteuttamiselle tulee taata riittävä rahoitus valtion tulo- ja menoarviossa.

4. Mikä on Suomessa asuvan kieliryhmänne koko?

Edellä mainitun selvityksen (2004) mukaan Suomessa oli 31.12.2002 noin 5000 karjalan kieltä taitavaa, sitä ymmärtäviä todennäköisesti ainakin 10 000.

5. Millaiseksi koette Suomessa vallitsevan kieli-ilmapiirin?

Monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä ymmärretään nykyään Suomessa varsin hyvin – toki parantamisen varaa kuitenkin olisi.

6. Onko teillä muita huomioita, joita haluaisitte tuoda oikeusministeriön tietoon kielikertomuksen osalta?

Karjalan kieli on suomessa **autoktoninen** eli **kotoperäinen** kieli. Karjalankielisten kielellisten oikeuksien turvaamiseksi tarvitaan **karjalan kielilaki** – samaan tapaan kuin alkuperäiskielen saamen puhujilla on **saamen kielilaki**. Lain tarpeellisuuden ovat viime aikoina tuoneet esiin sekä kielentutkijat että kieliyhteisön edustajat.

Joensuussa ja Nurmeksessa 2.7.2021

Karjalan Kielet ry

Matti Jeskanen

puheenjohtaja

Eila Jahn

sihteeri